

فصل پنجم

توانمندی‌های استان فارس



درس دوازدهم قابلیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری استان

در اهمیت پارسیان و تمدنی که بر جای گذاشته‌اند، می‌توان گفت اولین حکومت مقتدر و امپراطوری ایرانی را در این مرز و بوم بر جای گذاشتند که آوازه آن در فرهنگ جهانی خودنمایی می‌کند. این استان پیشینه‌ای هم‌پایه تاریخ ایران دارد و همواره یکی از مراکز شکل‌گیری و شکوفایی تمدن‌های کهن ایران زمین به‌شمار می‌رود.



شکل ۱-۵- شهر دارابگرد- داراب



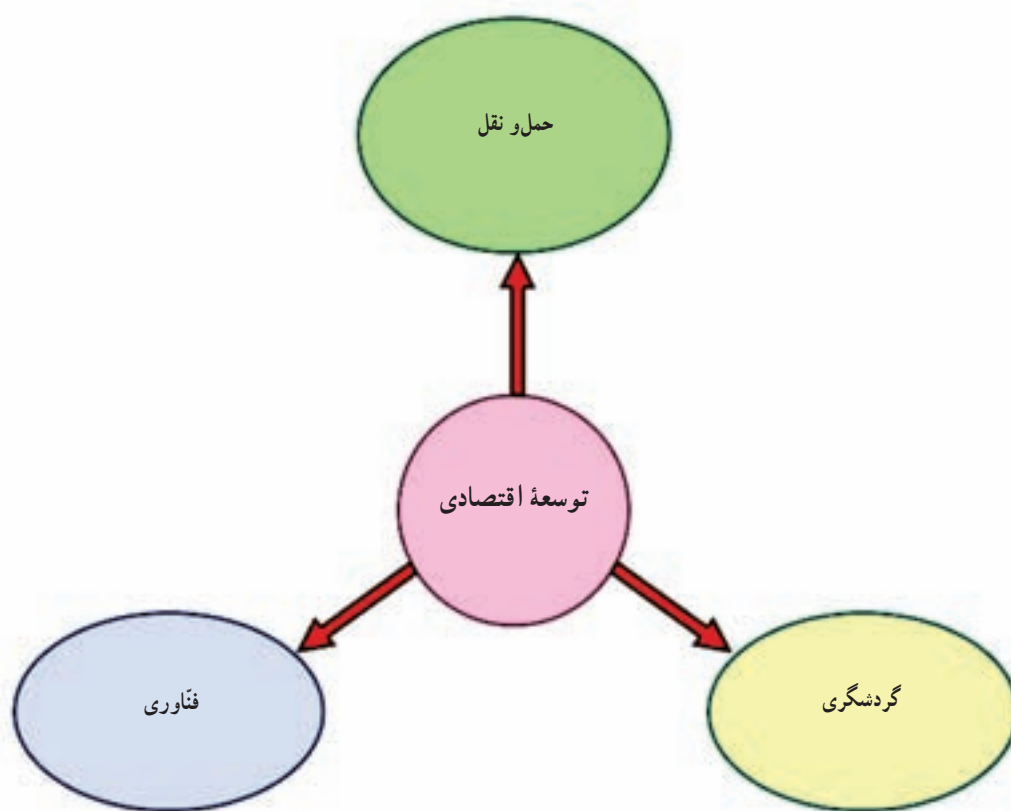
شکل ۲-۵- نقش رستم - مرو دشت



اگر قرار باشد که آثار تمدنی کشورها در یک مسابقه مشارکت داده شوند ارائه تخت جمشید از ایران کافی است که ما را در ردیف پنج کشور اول جهان قرار دهد. همچنین گسترش فرهنگ اسلامی در میان مردم فارس موجب خلق آثار تحسین برانگیزی از سوی مسلمانان ایرانی شد و همین آثار به سرزمین فارس اهمیت خاصی بخشیده است.

گردشگری

امروزه به دلیل توسعه روزافزون صنعت و فناوری، افزایش نسبی درآمد مردم و عوامل دیگر، مسافرت از نوع گردشگری به یک رفتار اجتماعی همگانی تبدیل شده و کشورها و مناطق زیادی از این رهگذر توانسته‌اند درآمدهای هنگفتی را برای خود فراهم کنند. استان فارس با داشتن جاذبه‌های انسانی و طبیعی می‌تواند کمک زیادی به توسعه اقتصادی و اجتماعی خود کند. کارشناسان سه عنصر اساسی را برای توسعه اقتصادی هر مکان در قرن ۲۱ تعیین کرده‌اند. این سه عنصر عبارت‌اند از: حمل و نقل، گردشگری و فناوری.



شکل ۳-۵ - نمودار توسعه اقتصادی

توانمندی‌های استان

جالب است بدانیم که از این سه اصل، اولین و مهم‌ترین عنصر را گردشگری به حساب آورده‌اند. استان فارس در این زمینه توانمندی‌های زیادی دارد. (با دو مورد دیگر در فصل‌های بعد آشنا می‌شوید)



شکل ۴-۵- حرم متبرک حضرت احمدین موسی (ع) معروف به شاهچراغ- شیراز



شکل ۵-۵- بی بی دختران شیراز



در کشور ما گام‌های نخست در توسعه این بخش برداشته شده است، به گونه‌ای که اکنون بیش از ۵۰ هزار نفر به‌طور مستقیم در زمینه گردشگری مشغول به کارند. از این تعداد در استان فارس در حال حاضر ۴۵۰۰ نفر در این صنعت شاغل‌اند.

بیشتر بدانیم



گردشگری و خودباوری : نهرو، نخست‌وزیر هند در کتاب نگاهی به تاریخ جهان می‌نویسد : من هرگاه در برابر ایران و تمدن ایران قرار می‌گیرم، ناخودآگاه سر تعظیم فرود می‌آورم.

مجموعه‌های گردشگری فارس متعلق به قبل و بعد از اسلام همگی تبلور اندیشه و هنر انسان‌های رشد یافته الهی در زمینه‌های علوم، فنون، هنر، فلسفه، کلام و عرفان است و ما می‌توانیم با ارائه نکات بی‌شمار مثبت تمدن انسانی الهی خویش به گردشگران از هر قوم و ملتی که باشند آنان را به راه‌های رستگاری بشریت رهنمون باشیم و نقش سازنده‌ای در تحولات فرهنگی جهان ایفا نماییم، همان‌گونه که شعر بلند شاعر شیرین‌سخن شیراز شیخ مصلح‌الدین سعدی :

بنی‌آدم اعضای یک پیکرند که در آفرینش ز یک گوهرند
چو عضوی به درد آورد روزگار دگر عضوها را نماند قرار
تو کز محنت دیگران بی غمی نشاید که نامت نهند آدمی

سال‌هاست که بر تارک سازمان ملل می‌درخشد.



شکل ۵-۶- تخت جمشید مرو دشت



شکل ۷-۵- تخت جمشید

قدمت سکونت آریایی‌ها در این استان، حکومت‌های هخامنشیان و ساسانیان و بعد از آن حکومت‌های اسلامی، همگی آثار و بناهایی را از خود بر جای گذاشته‌اند که بازدید از آنها هدف بسیاری از گردشگران داخلی و خارجی است.

برخی از جاذبه‌های مهم استان فارس

- بنای تخت جمشید و آرامگاه‌های سعدی و حافظ سه شاخص مهم تمدن فارس است که باعث اعتبار جهانی این استان افتخارآفرین شده است. به همین دلیل گفته می‌شود که شهر شیراز باید به عنوان پایتخت همیشگی فرهنگی ایران زمین معرفی شود.
- در مقایسه با استان‌های دیگر بیشترین امامزاده‌ها و مراکز مذهبی کشور، در این استان قرار دارد.
- از نظر داشتن موزه‌ها، خانه‌ها و مدارس قدیمی استان فارس در سطح بسیار مطلوبی قرار دارد.
- مهمان‌نوازی و خون‌گرمی از جمله رفتارهای مثبت مردم این دیار است که یکی از مهم‌ترین عوامل جذب گردشگر به ویژه گردشگران خارجی به حساب می‌آید. روی خوش نشان دادن به افراد غریبه، مهم‌ترین اصل در جلب نظر گردشگران است. این موضوع به شدت مورد تأیید سازمان جهانی گردشگری بوده است.



شکل ۸-۵- مسجد مشیر شیراز



شکل ۹-۵- مسجد اعظم گراش

— هنرمندان و معماران این استان با ذوق و سلیقه خود آثاری را بر جای گذاشته‌اند که هر کدام در نوع خود بی نظیر و یا کم نظیر است و آوازه هنر این هنرمندان در خارج از مرزهای ایران هم شنیده می‌شود شما حتماً در مورد ساخت بنای تاج محل یکی از بناهای تاریخی مشهور هندوستان توسط یک معمار شیرازی شنیده‌اید.

— بیشترین سهم دریاچه‌های کشور در یک استان متعلق به استان فارس است.

— تنوع آب و هوا و طبیعت زیبای فارس ظرفیت عظیمی را برای رونق طبیعت گردی در فارس ایجاد کرده است.

انواع جاذبه‌های گردشگری

توان‌ها و جاذبه‌های گردشگری در این استان را می‌توان به دو دسته کلی تقسیم کرد :



شکل ۱۰-۵- آبشار مارگون - سپیدان



شکل ۱۱-۵- تنگ براق اقلید



- ۱- **جاذبه‌های طبیعی** : جاذبه‌های طبیعی در حقیقت همان جاذبه‌هایی‌اند که انسان در به‌وجود آوردن آنها دخالتی نداشته است. در استان زیبای ما جاذبه‌های طبیعی بسیار فراوان است؛ از آن جمله می‌توان به پدیده‌های زیر اشاره کرد :
- **دریاچه‌ها** : بختگان، طشک‌نی‌ریز و کافت‌ر که علاوه بر تأثیر مثبت بر آب و هوای محلی خود به دلیل داشتن اکوسیستم طبیعی و زیبا از مناطق گردشگری فارس محسوب می‌شود.
- **رودخانه‌ها** : کر، شاپور، دالکی و قره‌آقاج که با سیراب کردن زمین‌های کشاورزی مجاور خود موجب رونق اقتصاد کشاورزی فارس شد و به اطراف خود طراوت و زیبایی بخشیده است.
- **آبشارها** : مانند آبشارهای مارگون، تنگه براق و استهبان که از مناظر دیدنی فارس محسوب می‌شود.
- **چشمه‌های آب گرم** : با داشتن ارزش درمانی، به ویژه در فصل بهار و تابستان گردشگران درمانی و تفریحی را جذب می‌کند.
- **ناهمواری‌ها** : ناهمواری‌ها و مناظر زمستان آن می‌تواند نیمه شمالی فارس را به قطب گردشگری تبدیل نماید.
- ۲- **جاذبه‌های انسانی** : جاذبه‌های انسانی به جاذبه‌هایی گفته می‌شود که توسط انسان‌ها ساخته شده‌اند که عبارت‌است از :
- **جاذبه‌های باستانی** : که از ابتدا تا پایان حکومت ساسانیان در این استان به‌وجود آمده‌اند همچون تخت جمشید و نقش‌رجب و رستم در مرو دشت، مقبره کوروش در پاسارگاد، شهر بیشاپور در کازرون، قلعه دارابگرد در داراب و قلعه دختر در فیروزآباد.



شکل ۱۲-۵- بازار مشیر - شیراز



شکل ۱۳-۵- خانه ضیائیان شیراز

— **جاذبه‌های تاریخی:** همچون مجموعه‌های زندیه، مشیر و قوام در شیراز و فسا و داراب و خانه‌های قدیمی که به‌طور عمده از زمان قاجاریه در این استان به جای مانده‌اند و توسط سازمان میراث فرهنگی به ثبت رسیده‌اند و یا به موزه تبدیل شده‌اند؛ به عنوان نمونه، از خانه ضیائیان در محله سنگ سیاه و در مجاورت آرامگاه سیبویه می‌توان نام برد که مجموعه‌ای زیبا شامل پنجاه تصویر از بزرگان دینی و اجتماعی بر دیوارهای این خانه و بر روی کاشی‌های رنگی منقوش شده است.

— **جاذبه‌های مذهبی:** که جزو جاذبه‌های فرهنگی قلمداد شده و عبارت‌اند از: امامزاده‌ها، مساجد و مدارس تاریخی و تکیه‌ها و حسینیه‌ها مانند امامزاده سید شجاع‌الدین فراشبند و امامزاده اسماعیل فسا.

— **جاذبه‌های فرهنگی:** سعدیه — حافظیه — سیبویه در شیراز و مقبره شیخ بیضاوی در سروستان.



شکل ۱۴-۵- امامزاده شهید — فراشبند



شکل ۱۵-۵- سعدیه - شیراز



شکل ۱۶-۵- حافظیه - شیراز

بیشتر بدانیم

— جاذبه‌های تجاری و بازرگانی : رونق تجارت و بازرگانی از زمان‌های قدیم، باعث ایجاد بازارهای قدیمی در شهرستان‌های این استان شده است که در حال حاضر دیدار از آنها گردشگران زیادی را به سوی خود فرا می‌خواند همچون بازارهای قدیمی در لار، جهرم و بازار وکیل در شیراز.

— گردشگری درمانی و سلامت : وجود بیمارستان‌های خصوصی و دولتی و دانشگاه علوم پزشکی که در حال حاضر مراجعان زیادی را از سایر استان‌ها و همچنین از کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس به خود اختصاص داده است جزو گردشگری درمانی محسوب می‌شود.

— گردشگری تفریحی ورزشی : پارک‌های طبیعی، کوه‌های برافراشته مناسب کوهنوردی - پیست‌های اسکی، باغ‌ها و تفرجگاه‌های متعدد ساعات زیبایی را در زندگی مردم فارس و گردشگران به خود اختصاص می‌دهد.

— گردشگری اجتماعی و مردم‌شناسی : قدیمی‌ترین شکل زندگی اجداد ما کوچ‌نشینی بوده که هنوز هم در این استان رواج دارد، ساختار و آداب و رسوم و نحوه زندگی خاص آنها به‌ویژه در هنگام کوچ می‌تواند برای گردشگران اجتماعی و مردم‌شناسی مفید باشد.



شکل ۱۷-۵- زندگی کوچ‌نشینی



شکل ۱۸-۵- دریاچه بختگان - نیریز

— گردشگری طبیعی — علمی (ژئوتوریسم) : دشت ارژن در ۶۰ کیلومتری غرب شیراز یکی از زیباترین پدیده‌های زمین‌شناسی جهان به‌شمار می‌رود، به‌گونه‌ای که اغلب زمین‌شناسان جهان علاقه‌مند بازدید از این مکان هستند.



تاکنون ۲۹۰ جاذبه گردشگری انسانی و طبیعی در این استان شناسایی شده است و می توان گفت به طور میانگین در هر شهرستان ۱۲ جاذبه وجود دارد.

جدول زیر را برای شهرستانی که در آن زندگی می کنید تکمیل کنید :

شهرستان			جاذبه های طبیعی			جاذبه های انسانی		
	۱-	۲-	۳-		۱-	۲-	۳-	



شکل ۲۰-۵- مسجد جامع عتیق - شیراز



شکل ۱۹-۵- سرچشمه رودخانه شش پیر - سپیدان



شکل ۲۲-۵- کاخ اردشیر - فیروز آباد



شکل ۲۱-۵- مسجد نصیرالملک - شیراز

راهکارهای توسعه گردشگری در استان فارس



شکل ۲۳-۵- نمایی از استادیوم حافظیه - شیراز

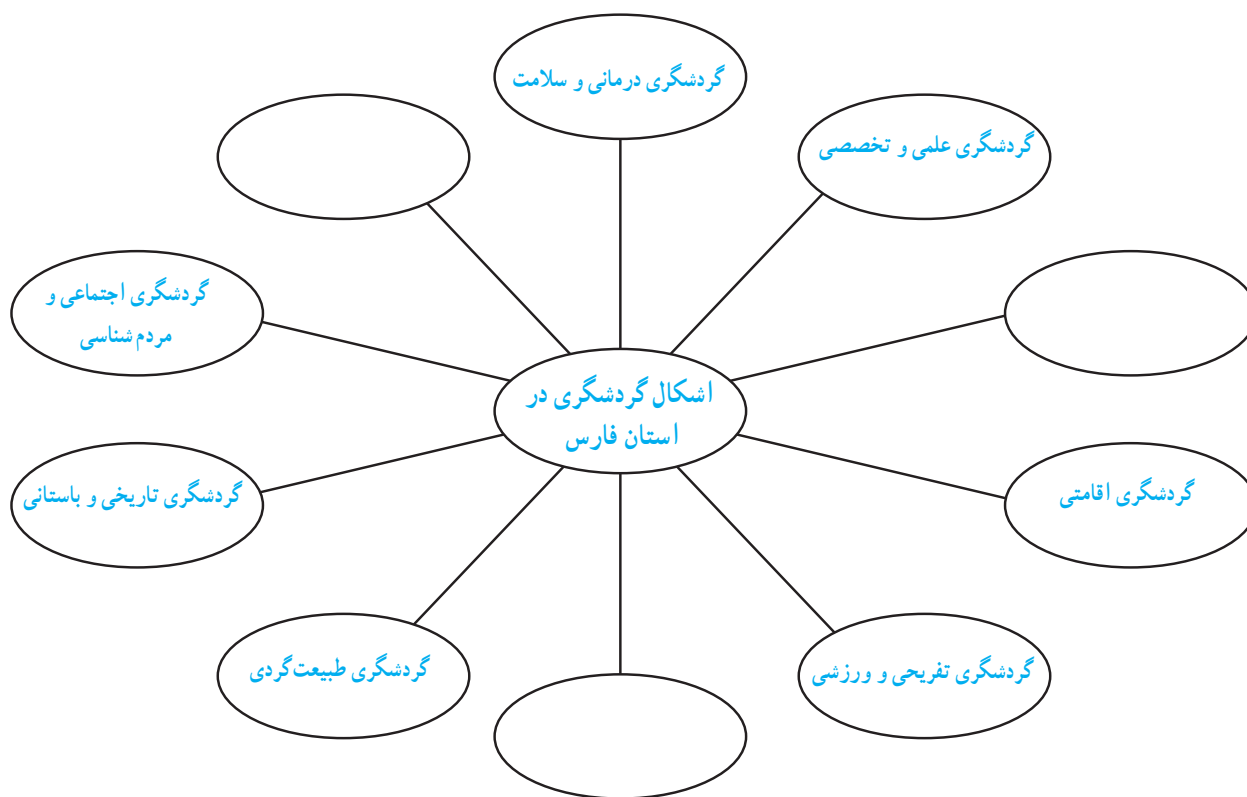
تاکنون فعالیت‌های زیادی برای جذب گردشگر انجام گرفته است، اما برخی راهکارهای دیگر می‌تواند به رونق و توسعه این صنعت در استان بینجامد که عبارت‌اند از:

- ۱- تأسیس رشته دانشگاهی با عنوان گردشگری در دانشگاه‌های استان
- ۲- جهت دادن سرمایه‌گذاری‌ها به سوی صنعت گردشگری
- ۳- ایجاد تجهیزات و تأسیسات گردشگری
- ۴- ایجاد پارک‌های سلامت و پیشرفت و توسعه استان فارس به‌ویژه شهر شیراز در امر پزشکی و بهداشت می‌تواند گردشگری سلامت را در این استان به دلایل زیر رواج دهد.
 - بیمارستان‌های مجهز دولتی و خصوصی
 - نزدیکی به کشورهای جنوبی حاشیه خلیج فارس
 - ایجاد پارک‌های علمی و پژوهشی
 - ایجاد نمایشگاه‌های استانگردی به‌صورت سالانه در یک شهرستان.



پرسش

۱- نمودار زیر را کامل کنید.



شکل ۲۴-۵ اشکال گردشگری در استان

۲- به نظر شما آیا درآمد توریست می تواند جایگزین درآمد نفتی شود، بحث کنید.

۳- گردشگری داخلی چگونه می تواند زمینه توسعه گردشگری خارجی و ارزآوری را در پی داشته باشد؟ دو

مورد ذکر کنید.

۴- هر کدام از جاذبه های زیر در کدام شهرستان قرار دارد؟

قصر بهرام گور

آرامگاه باربد

کاخ ساسانی

غار ضحاک

قلعه کهنه

امامزاده درب آهنی

توانمندی‌های استان

۵- نوع گردشگری هر کدام از اشکال زیر را تعیین کنید و یک سطر درباره آن توضیح دهید.



شکل ۵-۲۷



شکل ۵-۲۶



شکل ۵-۲۵

اقسام گردشگری



شکل ۵-۳۰



شکل ۵-۲۹



شکل ۵-۲۸

دانش آموز عزیز

با کمک دوستان خود و بلاگ‌های طراحی و راه‌اندازی کنید و آثار باستانی و مکان‌های دیدنی شهر و روستای خود را معرفی کنید. شما می‌توانید در پایان سال تحصیلی نشانی و بلاگ خود را به گروه‌های آموزشی متوسطه اداره کل آموزش و پرورش فارس ارسال نمایید و جایزه بگیرید.

چند نکته مهم

۱- اگر نفت یک منبع زیرزمینی است، آثار و جاذبه‌های گردشگری هم منابعی انسانی و روزمینی به حساب می‌آیند که باید بتوانند در توسعه اقتصادی استان نقش داشته باشند.



۲- توجه به این آثار نقش مؤثری در خودباوری و رشد هویت دینی و ملی دارد.

۳- شناسایی جاذبه‌های یک منطقه، آنها را از خطر نابودی نجات می‌دهد. وطن‌دوستی ایجاد می‌کند که در شناسایی آثار و جاذبه‌های استان و شهرستان خود کوشا باشید. تلاش کنید تا جاذبه‌ها و توان‌های گردشگری شهرستان‌های استان را بهتر و بیشتر بررسی کنید، به گونه‌ای که در پایان این فصل، هر دانش‌پژوهی از جاذبه‌ها و توان‌های شهرستان خود اطلاع کافی داشته و بتواند شهرستان خود را به دیگران معرفی کند.



شکل ۳۲-۵



شکل ۳۱-۵



شکل ۳۴-۵



شکل ۳۳-۵

جدول ۱-۵

ردیف	شهرستان	جاذبه طبیعی	جاذبه انسانی
۱	آباد	سد قوس ایزد خواست - باغ های بهمن - باغ های صفاد	قلعه ایزد خواست - قلعه نارنجی - آثار قلعه کهنه - منزل شاه اسماعیل - عمارت کلاه فرنگی - قصر بهرام - کاروانسرای شاه عباس - امامزاده سلطان ابراهیم
۲	ارسنجان	قلعه برفگیر دال نشین (دل نشین) - آبگرم خیز - چشمه فهری - جنگل بناب ارسنجان - جنگل خلیل بیگ - درخت چند هزار ساله	مدرسه سعیدیه - شکفت ضحاک - پیر صفا - ایوان قدمگاه - مسجد جامع ارسنجان
۳	استهبان	آبشار درب آسیاب استهبان - باغستان های انجیر - تنگ بردانه - چشمه قصری و چشمه بکبک	قلعه دختر در کوه بنارک - قلعه روبال آسیاب های آبی - مسجد جامع - امامزاده شهباز - بازار قدیمی استهبان - منزل مقدس استهبان
۴	اقلید	تنگ براق - دریاچه کافر - قدمگاه سده - چشمه بالنگان - چشمه رسول الله و جنگل بصیران	سنگ نبشه تنگ براق - تپه نقاره خانه از دوره ساسانیان - امامزاده سید محمد
۵	بوانات	بارک حیات وحش توت سیاه - گردشگاه چهل چشمه	بل سوریان - امامزاده حمزه - بقعه محمد حنفیه - مسجد جامع سوریان - پیر کدویه
۶	پاسارگاد	جنگل سرنیران - سد سیبویه - رودخانه بلوار - تنگه پیرجویان - طبیعت کوهستانی	آرامگاه کوروش - آرامگاه کمبوجیه - زندان تخت سلیمان - امامزاده حسین
۷	جهرم	آبگرم سیمکان - چشمه دوغوره - آبشار خفر	مدرسه خان - مسجد جامع - مقبره جاماسب حکیم - قلعه گبری - بازار قدیمی - غار سنگ شکن - امامزاده حمزه
۸	خرم بید	گردشگاه بیدستان - گردشگاه منطقه چنار - گردشگاه قصر یعقوب - غار روستای شهید آباد	امامزاده ابراهیم - قصر بهرام گور - کاروانسرای قدیمی شهید آباد - قلعه و حمام گرگی
۹	خنج	آبگرم چاکازما - تنگ بیخویه تنگ نازک - غار چهل گزی - سد میرشریف	مقبره شاه فخرالدین - مقبره شیخ شعیب و قاضی حسن - شیخ ابونجم خنج - مناره شیخ دانیال خنجی - سردر مسجد جامع قدیمی
۱۰	داراب	چشمه جونجون - تنگ چک چک رستاق - آبشار فدای - تنگ رمبای جنت شهر - تنگ روبال - تنگ کتویه - تنگ رغض - چشمه شاپور	قصر آینه - مسجد جامع - نقش رستم - مسجد سنگی - آتشکده آذرگو - دارابگرد - قصر بهرام - حمام سید صادق
۱۱	رستم	چشمه تنگ گجستان - تالاب سرآسیاب - چشمه مراسخون	آثار کورنگون، ایلامیان - دا، ودور (مادر و دختر) - درازان - شهر و کتیبه تل اشپید (۱۵۰۰ ق م)



ردیف	شهرستان	جاذبه طبیعی	جاذبه انسانی
۱۲	زرین دشت	آبگرم تلی چو - آبگرم درمو - رودخانه شرشر - برکه سفید - سد خسویه	قلعه دژ - میل نقاره خانه - تل سفیدک - امامزاده شاهزاده فضل الله - امامزاده شاه علمدار - قلعه مزایجان - امامزاده محمود خسویه
۱۳	سپیدان	پیست پولاد کف - چله گاه - چشمه شش پیر - تنگ تیز آب - برم فیروز	امامزاده شاه ابوالفتح - تپه تل بیضا - تپه اشنان - تپه شاه قلعه
۱۴	سروستان	چشمه آبگرم مهارلو - تنگ غیبی - چشمه تزنگ - باغ و چشمه رباط - تنگ خرمی پست چنار - منطقه قشقه	کاخ ساسانی - بقعه شیخ یوسف - قلعه انگشت گبری - قلعه برزو - مقبره شیخ بیضاوی
۱۵	شیراز	مهارلو - باغ عفیف آباد - باغ ارم - باغ دلگشا - بند بهمن بر رودخانه قره آغاج از دوره ساسانیان - هفت برم	خداخانه در مسجد جامع عتیق - مجموعه زندیه - مجموعه قوام - مجموعه مشیر - سعدیه - حافظیه - باباکوهی - خواجهی کرمانی - بازار، حمام و مسجد وکیل
۱۶	فراشبند	برم فرهاد - رودخانه دشت پلنگ - چشمه آبگرم دهرم - دشت جنبر - چشمه نوجین	چهار طاقی های ساسانیان - تپه نقاره خانه - تپه گنبد امامزاده شهید سید محمد - امامزاده علی حسین - امامزاده سید شجاع
۱۷	فسا	گردشگاه میان جنگل - منطقه جنگلی بهشت کوثر - گردشگاه چهل چشمه	امامزاده اسماعیل - غارگری - تپه گلیان - آتشکده ساسانیان - قمع آتشکده - تل ضحاک
۱۸	فیروزآباد	باغ های گل میمند - جنگل بکر و کمتر دست خورده - سد تنگاب - چشمه آتشکده - تنگه خرقه	قلعه دختر - آتشکده اردشیر - امامزاده خرقه - حمام قدیمی گلشن
۱۹	فیروکارزین	چشمه و آبشار هفت آسیاب - سد سلمان فارسی - تنگ کارزین - قنات های قدیمی - آسیاب های قدیمی - تنگ کارزین	۴۸ امامزاده - قلعه گبری - نقش رستم مربوط به دوره پارتیان - شاهزاده ابوالقاسم سکه روان - قلعه گبری
۲۰	کازرون	دریاچه پریشان - رودخانه دالکی و شاپور - چشمه ساسان - گردشگاه میان کتل با گوزن زرد ایرانی	بیشاپور - سرمشهد - بل آبگینه - غار شاپور - امامزاده سید حسین - غار قبر مادر شاپور
۲۱	لارستان	کاخ و باغ نشاط لار - گردشگاه هرمودلار - رود شور لار (درمانی)	قلعه تاریخی پرویز اوز - قلعه اژدها پیکر - برج قبر مادر نادر - بازار قیصریه - امامزاده بریز - بل عباسی
۲۲	لامرد	تنگ ترمان - تنگ پدنو - آبگرم لامرد - تنگ رکن آباد	مجموعه تاریخی علی خانی - بقعه عفیف آباد - زیارتگاه سید میراحمد - حمام قدیمی اشکنان - آتشکده ساسانیان (رکن آباد)
۲۳	مهر	تنگ مهر - چک چک - تنگ خله و توکلی - تنگ خوزی - تنگ صادره - تنگ اهل شهر	شاه عمران - شاه باقر و شاه سیه الله - تمب زین - حمام های قدیمی - ستون های هخامنشی
۲۴	مروდشت	بهشت گمشده بند امیر سد درود زن - چشمه ابوالمهدی - رود کر	تپه ماد آباد در شمال شرق نی ریز - تخت جمشید - نقش رجب - نقش رستم - شهر استخر
۲۵	ممسنی	چشمه آبگرم - تنگ بوان - چشمه دیمه میل	میل ازدها (اشکانیان) - نقش بهرام - آتشکده اشکانیان
۲۶	نی ریز	دریاچه طشک نرگس و بختگان - دره پلنگان	مسجد جامع کبیر ۱۰۰۰ ساله نی ریز - منزل هوشنگ خان فاتح و باقر جاوید در نی ریز

درس سیزدهم توان‌های اقتصادی استان

استان فارس به دلیل داشتن آب و هوا و خاک مناسب معادن و منابع زیرزمینی، از توان‌های مطلوبی هم برخوردار است و می‌تواند در آینده به‌صورت یکی از استان‌های توسعه یافته کشور محسوب شود.

توانمندی‌های اقتصادی استان فارس

۱- توانمندی‌های کشاورزی: بخش کشاورزی در استان فارس نقش اساسی در تولید، اشتغال و امنیت غذایی کشور داشته و همچنین سهم عمده‌ای از تولید ناخالص ملی را به‌خود اختصاص می‌دهد و ۲۳ درصد شاغلان استان در بخش کشاورزی مشغول به فعالیت می‌باشند. فارس یکی از حاصلخیزترین استان‌های ایران از نظر کشاورزی است که به دلایل زیر از مناطق محوری کشور محسوب می‌شود:

الف) تنوع اقلیمی و گستردگی استان در حدود ۱۲۲۰۰۰ کیلومترمربع

ب) وجود منابع بالقوه و بالفعل آب و خاک

پ) اراضی وسیع مرتعی و جنگلی (در حدود ۸/۵ میلیون هکتار) و زمینه مناسب برای تولیدات پروتئینی.

بخش کشاورزی در این استان به‌گونه‌ای است که بعضی از فراورده‌ها جنبه صادراتی و ارزآوری به خود گرفته‌اند؛ همچون گندم و انار و مرکبات. تعدادی از محصولات کشاورزی استان در کشور، رتبه‌های اول تا سوم را به خود اختصاص داده‌اند، حتی تولید و صادرات انجیر فارس در جهان رتبه اول را به خود اختصاص داده است.



شکل ۳۵-۵ محصول انار در نیریز



شکل ۳۶-۵ گندم، نماد کشاورزی در فارس



شهرستان شما در کدام یک از تولیدات کشاورزی اعتبار بیشتری دارد؟ و کدام یک به خارج از شهرستان صادر می‌شود؟

۲- تجارت: مجموعه عواملی همچون موقعیت جغرافیایی منطقه، فراوانی تولید در زمینه کشاورزی، دامداری، پتروشیمی، صنایع دستی و نزدیکی به آب‌های گرم خلیج فارس سبب شده که از دیرباز تجارت و دادوستد در این منطقه رشد و توسعه بیابد. وجود تعداد زیاد واحدهای صنفی و بازرگانان فعال و حجم بالای صادرات کالاهای غیرنفتی و ...، گویای گردش چرخه بزرگ اقتصادی در این استان است که مسلماً واردات متقابل کالا، فناوری و سرمایه‌گذاری خارجی را در پی داشته و نقش مهمی در پیشبرد توسعه اقتصادی استان خواهد داشت. اقتصاد تجاری در این استان به دلایل زیر از اهمیت برخوردار است:

– موقعیت مناسب جغرافیایی استان و قرار گرفتن استان در مسیر حمل و نقل کالا از شمال به جنوب کشور

– تأسیس راه‌آهن شیراز – اصفهان و ارتباط استان با شبکه ریلی کشور

– سابقه بازرگانی و صادراتی کالاها از این استان، به عنوان نمونه:

الف) صادرات پارچه‌ای به نام توز از کازرون به خارج از کشور.

ب) همچنین ارسال بیش از ۳۰ هزار شیشه گلاب از میمند فارس به دربار خلفای عباسی که قسمت اعظم مالیات ولایت فارس

را جبران می‌کرد.

– تجربه بازرگانی به‌ویژه وجود بازارهای قدیمی و فعال.

۳– دامداری و دامپروری : اهمیت دامداری و دامپروری در این استان :

۱– این استان به دلیل شرایط مناسب اقلیمی، پوشش گیاهی و مرتعی مناسب وجود دشت‌های گسترده یکی از استان‌های مستعد دامپروری به‌شمار می‌آید به‌گونه‌ای که در حال حاضر حدود ۹/۵ درصد از واحدهای دامی کشور را در خود جای داده است.

۲– وجود عشایر کوچ‌رو یکی از توان‌های اقتصادی استان در زمینه تولید گوشت قرمز در کشور به‌حساب می‌آید.

۳– همچنین وضعیت اقلیمی استان، زمینه رونق پرورش زنبور عسل را فراهم آورده است.



شکل ۳۷–۵ استخراج نمک صنعتی از دریاچه مهارلو، شیراز



شکل ۳۸–۵ معدن سنگ در نیریز



۴- معادن : استان فارس با داشتن معادن فعال که در حدود ۸ درصد معادن کشور را به خود اختصاص داده می‌تواند از این زمینه برای توسعه خود همت کند. مهم‌ترین معادن فعال استان در جدول زیر آورده شده‌اند :



برای مطالعه

جدول ۲-۵- برآورد ذخیره کلی بازده معدن در استان فارس

ردیف	نوع معدن	نام شیمیایی	مکان جغرافیایی	ذخیره معدن	درجه معدن در استان
۱	باریت	BaSO _۴	سیمکان چهارم	۷۰۰۰۰ تن	هفتم
۲	بوکسیت	Al _۲ O _۳	فیروزآباد و فراشبند	۸۵۰۰۰ تن	دهم
۳	خاک نسوز	مجموعه کانی‌ها	شورجستان و استقلال آباد	۱۴۰۹۰۰۰۰ تن	سوم
۴	سرب و روی	Zn, Pb	فیروزآباد	۶۰۰۰۰ تن	ششم
۵	سنگ آهک	CaO	۱۶ معدن از جمله زیتونک فسا، کشن شیراز و ...	۳۲۳۸۰۰۰۰ تن	یکم
۶	سنگ گچ	CaSO _۴ . ۲H _۲ O	۳۸ معدن از جمله گچ گرگان، کازرون تنگ سرخاب سروسن و ...	۸۵۰۰۰۰۰۰ تن	دوم
۷	سیلیس	SiO _۲	جیان بوانات و کولیکش ده‌بید	۳۷۵۰۰۰ تن	نهم
۸	فسفات	PO _۴	لامرد	۳۲۰۰۰ تن	یازدهم
۹	کرومیت	Cr	تنگ حنای نی‌ریز	۲۵۰۰۰ تن	چهارم
۱۰	مس	Cu	جیان بوانات	۲۳۰۰۰۰۰۰ تن	هشتم
۱۱	منگنز	Mg	سورمق و آب‌بند استهبان	۲۶۴۰۰۰ تن	هفتم
۱۲	نمک	NaCl	کمارج کازرون، اوزلا رستان و ...	۳۰۰۰۰۰۰۰ تن	پنجم
۱۳۷،۶۸۱،۰۰۰ تن					

۵- معادن نفت و گاز در استان

الف) میادین گاز

۱- میدان آغار در نزدیکی شهرستان قیر و در ۱۱۰ کیلومتری جنوب شرقی شیراز

۲- میدان گازی دالان در نزدیکی فراشبند

پالایشگاه فراشبند در نزدیکی میدان گازی دالان احداث شده که گازهای میدان آغار و دالان را تصفیه کرده و سپس به شبکه گازی کشور تزریق می‌کند. شرکت بهره‌برداری نفت و گاز زاگرس جنوبی در شیراز قرار دارد.

۳- میادین پارسیان، و راوی، تابناک و شانول در نزدیکی شهرستان لامرد واقع شده‌اند که از این شش میدان در استان فارس ۳۰ درصد گاز کشور تولید می‌شود.

ب) میادین نفت

دو میدان نفتی در دستور کار شرکت نفت و گاز زاگرس جنوبی قرار دارد که عبارت‌اند از :

۱- میادین سروستان و سعادت‌آباد در نزدیکی شهرستان سروستان که قرار است ۱۵ هزار بشکه نفت از سال ۱۳۸۹ تولید کند.

۲- میدان نفتی خشت که در جنوب شرقی شهرستان کازرون واقع شده و قرار است که از سال ۱۳۸۹ روزانه ۲۵ هزار بشکه نفت تولید کند.

۶- صنایع : صنایع به‌طور کلی به دو دسته تقسیم می‌شوند :

الف) صنایع و هنرهای دستی

صنایع دستی نشان‌دهندهٔ ویژگی‌ها و میراث‌های هنری و سنتی مردم یک منطقه است که همه یا بخش‌های زیادی از ساخت آنها با دست انجام می‌شود. صنایع یا هنرهای دستی جزئی از فرهنگ و یادگار ارزشمند نیاکان ماست. صنعتگران فارس در بیش از ۴۵ رشتهٔ گوناگون صنایع دستی فعالیت می‌کنند که تعدادی از آنها عبارت‌اند از : قالی، گبه و گلیم و جاجیم‌بافی - خاتم‌سازی، مینیاتور، سفالگری، معرق و منبت‌کاری - گیوه‌دوزی و نمدمالی و ...

برجسته‌ترین و اقتصادی‌ترین این رشته‌ها عبارت‌اند از : قالی‌بافی و گلیم و گبه و خاتم‌سازی. مهم‌ترین دلیلی که باعث می‌شود تا ما به صنایع دستی و بومی توجه داشته باشیم زمینهٔ اشتغالی است که در فضای کوچک و خانه‌ای ایجاد می‌کند.

پرسش



در شهرستان شما یک از صنایع دستی از اعتبار استانی و کشوری برخوردار و در تولید کدام یک از آنها مشهور است؟

ب) صنایع کارخانه‌ای

صنعت از بخش‌های عمده و حساس هر منطقه در حال حاضر به حساب می‌آید. اهمیت این بخش، ناشی از نقش بالا و روزافزون آن در رفع نیازهای جامعه به کالاهای ضروری صنعتی، کمک به رشد و توسعهٔ سایر بخش‌های تولیدی و زیربنایی و در نهایت تحقق استقلال اقتصادی و خروج از اقتصاد تک‌محصولی نفت در کشور است.



شکل ۴۰- کارخانه آرد، جهرم



شکل ۳۹- کارخانه ابزارسازی در شیراز

به لحاظ چنین اهمیتی است که استان فارس به ایجاد و تقویت بنیان‌ها و زیربنای صنعتی و رشد این بخش پرداخته است. این زیربنایها عبارت‌اند از :

— صنایع پتروشیمی : بهره‌مند شدن استان فارس از کارخانه پتروشیمی که از لحاظ تاریخی اولین کارخانه در ایران به حساب می‌آید که در نزدیکی شهر مرودشت قرار دارد باعث شده که خوشه‌های صنعت پتروشیمی در این استان شکل گرفته و کارخانه‌های متعددی ایجاد و یا تکمیل شوند که با بهره‌برداری از آنها رونق مضاعف اقتصادی شامل حال استان فارس می‌شود. این کارخانه‌ها عبارت‌اند از : پتروشیمی فیروزآباد، پتروشیمی فسا، پتروشیمی فراهیند ...، احداث پتروشیمی کوهمره‌نودان.

بیشتر بدانیم



— صنایع غذایی و تبدیلی : دارا بودن مزیت نسبی در بخش کشاورزی و مساحت قابل توجه اراضی قابل کشت در استان و بالا بودن رتبه محصولات کشاورزی باعث شده که این استان از نظر ایجاد کارخانه‌های تبدیلی محصولات کشاورزی مرتبه بالایی را در کل کشور به خود اختصاص دهد. به عنوان نمونه، تعداد پروانه‌های صادره در سال ۱۳۸۷ برابر با ۷۵ واحد با اشتغال ۱۷۵۰ نفر بوده است.

— صنایع برق و الکترونیک و مخابرات : وجود دانشگاه‌های معتبر، کارخانجات بزرگ صنایع برق و الکترونیک و هزاران متخصص در این زمینه و ایجاد منطقه ویژه اقتصادی برق الکترونیک شیراز، بستر لازم و اجرای سرمایه‌گذاری در این زمینه را فراهم کرده است.

— صنایع متمرکز (شهرک‌های صنعتی) : شهرک‌ها یا مناطق ویژه صنعتی جهت رونق بخشیدن به صنعت در یک منطقه به دلایل زیر از اهمیت بسیار بالایی برخوردارند : تمرکز امکانات و تسهیلات مورد نیاز صنایع و جلوگیری

از ساخت و سازهای محدودکننده.

تعدادی از این شهرک‌ها یا مناطق ویژه اقتصادی در این استان عبارت‌اند از :

۱- شهرک صنعتی آبادۀ طشک، ۲- شهرک اقلید و ...، ۳- منطقه ویژه اقتصادی شیراز.

— راه‌ها و نقش آنها در توسعه اقتصادی — خدماتی استان : خدمات، همیشه مکمل ارتباطات است؛ به عبارتی دیگر بدون راه، توسعه امکان‌پذیر نیست. استان فارس در حال حاضر از سه راه هوایی — شوسه و راه آهن برخوردار است و در صورتی که راه آهن از شیراز به بوشهر وصل شود محور مواصلاتی تهران — اصفهان — شیراز و بوشهر که مهم‌ترین شبکه ارتباطی کشور است تکمیل خواهد شد. با این توصیف :

* استان فارس در مسیر ترانزیت کالاهای بنادر جنوب به شمال و مرکز کشور قرار خواهد گرفت؛

* این استان با دارا بودن بخش‌های تولیدی — صادراتی و خدماتی مناسب می‌تواند توسعه خود را شتاب

بخشد.

۷- مشارکت مردم در توسعه استان : مهم‌ترین عامل توسعه در یک مکان، عامل انسان است. به عبارتی، مردمی که باید از توسعه بهره‌مند شوند، باید مستقیماً در جریان توسعه، مشارکت داشته باشند و برای خودشان تصمیم بگیرند. این مردم بایستی از صنعت، فناوری و راه‌های رسیدن به توسعه هم آگاه باشند و هم آموزش ببینند. بنابراین، آشکار می‌شود که برای توسعه استان، ابتدا بایستی به فکر توسعه منابع انسانی باشیم با آموزش مهارت و دانش کاربردی، دانشی که تغییر ایجاد کند.

در استان فارس همسو با سایر نقاط کشور پس از انقلاب به مشارکت مردم در توسعه بها داده شده است که نمونه‌های آن، در حال حاضر در این استان عبارت‌اند از :

* واگذاری استفاده از معادن به بخش خصوصی

* اعطای مالکیت و بهره‌برداری از مراتع به دامداران استان

* مشارکت مستقیم پیمانکاران داخلی در پروژه‌های راهسازی در استان

* تأسیس بانک‌های خصوصی در سراسر استان و دیگر مواردی که ناشی از اعتقاد مسئولان استان به مشارکت

مردم در امور و اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی است.